

سوژگی ژئوپلیتیک حزب کارگران کردستان ترکیه در بین‌النهرین شمالی

محمدرضا عبدالله پور^۱

دکتری علوم سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران (نویسنده مسئول)

عبدالرحیم قادری^۲

دانشجوی دکتری علوم سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۱۰/۱۷

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۰۸/۱۵

فصلنامه علمی-پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

۱۳۷

چکیده

گرچه مفاهیم سوژگی سیاسی و موقعیت سوژگی، ریشه در جامعه‌شناسی سیاسی دارند، ولی این تحقیق، مفاهیم یادشده را در ژئوپلیتیک شکننده خاورمیانه، عملیاتی می‌نماید. نظر به مرزهای مصنوعی حاصل از توافقنامه‌های اوایل قرن بیستم و سیالیت قومی در مرزهای کشورهای مزوپوتامیایی، تعارض هویتی - سرزمینی باعث جدلی اساسی بین ساختارها و کارگزاران (کنشگران غیردولتی) شده که این تعارض، آنتروپی ژئوپلیتیک در منطقه را به دنبال داشته است. P.K.K به‌عنوان یکی از احزاب فراگیر سیاسی - نظامی در منطقه مزوپوتامیا با توجه به سابقه مبارزاتی نرم- سخت‌افزاری خود به‌خصوص پس از حملات گروه‌های تروریستی به عراق و شام، خود را در مقام یک کنشگر منطقه‌ای، به جغرافیای بین‌النهرین شمالی تحمیل کرده است که البته این کنشگری ابعاد هویتی و سرزمینی داشته و با سمپاتی کردهای منطقه همراه بوده است. برخلاف موقعیت سوژگی که ساختارها بر سوژه‌ها مسلط هستند، در مفهوم سوژگی سیاسی، زمانی که ساختارها با فروپاشی مواجه می‌شوند، هژمونی گفتمان‌های حاکم به چالش کشیده شده و سوژه‌ها به‌عنوان عاملان سیاسی، مشغول کنش در فضاهای تجزیه‌شده می‌گردند. این مقاله علاوه بر مفهوم‌سازی سوژگی ژئوپلیتیکی، با تحلیل چرایی چرخش سیاستی در حزب کارگران، با نگاهی تحلیلی - توصیفی به اثبات فرضیه سوژگی ژئوپلیتیکی این حزب می‌پردازد.

واژه‌های کلیدی: سوژگی سیاسی، سوژگی ژئوپلیتیکی، ساختارهای ژئوپلیتیکی، P.K.K، برندسازی ژئوپلیتیک

1.r.a.poor312@gmail.com

2. rehim.ghaderi@yahoo.com

از ابتدای دهه ۱۹۹۰ و تغییرات در ساختار سیاسی خاورمیانه، خیزش P.K.K (حزب کارگران کردستان ترکیه) و مبارزه آن برای تشکیل یک دولت مستقل کرد و ایجاد سوره‌های سیاسی متمایز مانند منطقه اقلیم کردستان، به بین‌المللی شدن مسئله کرد منجر شد. در این راستا، سیاست خارجی ترکیه در منطقه، عمیقاً متأثر از مسئله کردها و P.K.K است (Todorova, 2015, 114). به عبارتی تمامی کنش‌های ترکیه در منطقه بین‌النهرین، ابعاد کردی دارد (عبداله‌پور، ۱۳۹۳).

خاورمیانه، امروز باید به‌درستی فهمیده شود. منطقه‌ای که خاستگاه ادیان الهی، مهد تمدن‌ها و دارای جغرافیایی خالق است، امروزه صحنه نبردهایی شده که خاستگاه ایدئولوژیک - ژئوپلیتیک دارند که این موضوع علاوه بر کسب هژمونی منطقه‌ای در راستای هژمونی منطقه‌ای است. میدان‌های فرمانطقه‌ای ژئوپلیتیک نیز برای کنشگری حداکثری خود، فضای منطقه خاورمیانه را پر تنش کرده‌اند. از سویی علاوه بر تحلیل ژئوپلیتیکی جنگ‌های نیابتی که البته پارادیمی کلاسیک در تحلیل معضلات خاورمیانه است، در سال‌های اخیر کارگزاران ژئوپلیتیکی در منطقه به وجود آمده‌اند که ساختارهای ژئوپلیتیکی منطقه را دستخوش تغییراتی در سیاست‌های ژئوپلیتیکی خود کرده‌اند. این کارگزاران ژئوپلیتیک بر ژئوپلیتیک شکننده مناطق قومی، سوار شده و جغرافیا و سرزمین را با توجه به ضعف دولت - ملت‌های کلاسیک، در اختیار می‌گیرند. کولوسف ضمن اینکه از شبه‌دولت‌ها به‌عنوان منادیان ژئوپلیتیک پست مدرن به لحاظ گفتگمانی بودن آن یاد می‌کند، بر این باور است که حفره‌های تاریک شبه‌دولت‌ها (pseudo state) اغلب در محل تلاقی بین امپراتوری‌های سابق و تمدن‌ها و نیز نواحی‌ای که جمعیتی مختلط با پیچیدگی‌های خاص قومی دارند، رخ می‌دهد (Kolosov, 1999: 6). بنابراین سوژگی ژئوپلیتیک بر لبه ساختارهای معنایی و سرزمینی این مناطق شکل می‌گیرد و بستر مناسبی برای تعارض و ستیز است. P.K.K به‌عنوان یک سوره ژئوپلیتیکی در دهه‌های اخیر با ایدئولوژی فراگیر خود سایر کشورهای دارای اقلیت کرد را نیز مورد خطاب قرار داده است. به دنبال تحولات جهان عرب و آنارشی ژئوپلیتیک حاصل از ظهور گروه داعش، P.K.K و شاخه‌های کردستانی آن مانند کردهای سوریه و کانتون‌های موجود در آن به‌عنوان کارگزاران ژئوپلیتیک، کدها و بینش ژئوپلیتیکی متفاوت از ساختارهای ژئوپلیتیکی کلاسیک و مستقر را تعریف کرده‌اند که ساختارهای مذکور را تحت تأثیر قرار داده است. حزب

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعية دراسات العالم الإسلامي

فصلنامه علمی - پژوهشی
پژوهش‌های بای جهان اسلام

فصلنامه علمی-پژوهشی
پژوهش‌های یاسی جهان اسلام

کارگران کردستان ترکیه در دهه ۱۹۷۰ میلادی پایه‌گذاری شد. این مقاله درصدد نشان دادن تبیین مفهوم سوزگی سیاسی از منظر ژئوپلیتیک است. P.K.K به‌عنوان یک سوزه ژئوپلیتیک به دنبال تحولات خاورمیانه شمالی بر لبه‌های متزلزل ساختارهای ژئوپلیتیک، ایجاد و به‌منزله یک کنشگر، ساختار و موقعیت سوزگی ژئوپلیتیک ساختارهای گفتمانی حاکم را دچار چالشی اساسی کرده است. به عبارتی دیگر زمانی که گفتمان‌های مسلط ژئوپلیتیک دچار ضعف می‌شود، زمینه ظهور سوزه ژئوپلیتیک و مفصل‌بندی‌های جدید فراهم می‌آید. در واگرایی گفتمان‌های ژئوپلیتیک که توأم با آشوب ژئوپلیتیکی است، سوزه ژئوپلیتیک با احساس بحران سرزمینی، تلاش می‌کند از طریق مفصل‌بندی جدید و تعیین هویت با گفتمانی متفاوت، هویت، سرزمین و فضا □ مکان خود را بازسازی کند. P.K.K با توجه به نکات گفته‌شده با مفصل‌بندی جدیدی از هویت، سرزمین و تاریخ کردها، بعدی منطقه‌ای را در دستور کار سیاستی خود قرار داده است.

مبنای نظری تحقیق:

سوزگی ژئوپلیتیک P.K.K:

در منطقه خاورمیانه نظر به مرزهای مصنوعی حاصل از توافقنامه‌های اوایل قرن بیستم و سیالیت قومی در مرزهای کشورها، تعارض موصوف باعث جدلی بین میدان‌های ژئوپلیتیک شده که این میدان‌ها، توأمًا، ساختارها و کارگزارهای ژئوپلیتیک را در خود جای داده‌اند و این جدل به آنتروپی ژئوپلیتیک در منطقه انجامیده است. به دنبال تحولات جهان عرب و آنارشی ژئوپلیتیک حاصل از ظهور گروه داعش، قومیت‌هایی مانند حوثی‌ها در یمن، کردهای سوریه و کانتون‌های موجود در آن و از همه مهم‌تر کردستان عراق با پیشینه یک حکومت دو فاکتو، به‌عنوان کارگزاران ژئوپلیتیک، کدها و بینش ژئوپلیتیکی متفاوت از ساختارهای ژئوپلیتیکی کلاسیک و مستقر را تعریف کرده‌اند که ساختارهای مذکور را تحت تأثیر قرار داده است. به طور کلی مدل ساختار - کارگزار در ژئوپلیتیک در پی چیرگی برشی وارگی کارگزاران است (cederman, 2002). این مدل در تحلیل خود ضمن اصالت به ساختار، کارگزاران ژئوپلیتیک را مصدر تغییرات گسترده به منظور قبض و بسط ساختارهای ژئوپلیتیکی می‌داند. برخلاف نظر بعضی از محققان «زمانی که ساختار ژئوپلیتیکی دچار تزلزل و فروپاشی می‌شود، فرایند جدیدی برای استقرار ساختار بعدی آغاز می‌گردد»، این تحقیق، تحلیلی متفاوت و سوزه‌محور

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association

جمعية دراسات العالم الإسلامي

فصلنامه علمی - پژوهشی

پژوهش‌های بانی جهان اسلام

۱۴۰

سال پنجم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۹۵

را ارائه می‌کند. از منظری گفتمانی باید گفت، به دنبال فروپاشی ساختار، نه ساختار جدید بلکه عامل انسانی و یا کارگزار در میدان بازی کنشگری می‌کند؛ حالتی که از آن به‌عنوان موقعیت سوژگی و سوژگی سیاسی یاد می‌شود. موقعیت سوژگی به احاطه گفتمان هژمون (ساختار ژئوپلتیک) بر سوژه‌ها و اضمحلال آزادی عمل آن‌ها در درون نظام معنایی گفتمان اشاره می‌کند. بنابراین از آنجا که گفتمان حاکم، هویت‌ها و روابط اجتماعی و همه چیز را تعیین می‌کند، هویت سوژه نیز در درون گفتمان معین می‌شود (عبداله‌پور و دیانت، ۱۳۹۵، ۷۰). مفهوم سوژگی سیاسی (کارگزاری ژئوپلتیک)، روی دیگر سکه است که در آن افزایش بی‌قراری‌های اجتماعی موقعیت یک گفتمان را در معرض تزلزل و زوال قرار می‌دهد، سوژه به‌عنوان عامل سیاسی یا کارگزار دست به عمل سیاسی می‌زند و هژمونی گفتمان حاکم را به چالش کشیده، نظم مورد نظر خویش را بر جامعه و گفتمان حاکم می‌کند. در این موقعیت سوژه از آزادی اراده و استقلال برخوردار است. در این شرایط آنومیک، سوژه‌ها (کارگزار) برای گفتمان (ساختار) تصمیم‌سازی می‌کنند و خلاقیت، نوآوری و اسطوره‌سازی سوژه‌ها از ورای هژمونی و هیمنه گفتمان ظهور می‌یابد؛ لحظه‌ای که می‌تواند تاریخ دیگری را برای جامعه رقم زند. با حاکمیت اسطوره و عینیت یافتن گفتمان، لحظه کسوف و به محاق رفتن سوژه در موقعیت سوژگی آغاز می‌شود. در این نگاه، لاکلا و موف برای عامل انسانی در تحول و ایجاد دگرگونی خارج از چارچوب گفتمان‌ها نقشی تعیین‌کننده قائل هستند و او را اسیر ساختارهای اجتماعی نمی‌دانند (لاکلا، ۱۹۹۰، ۶۱). بنابراین و در این نگاه، کارگزارهای ژئوپلتیک با به چالش کشیده شدن ساختارهای ژئوپلتیک، دست به کنشگری زده و در لحظه کسوف ساختارها، نه ساختارهای جدید بلکه کارگزارهای جدید ژئوپلتیک به وجود می‌آیند (عبداله‌پور و دیانت، ۱۳۹۵، ۷۰). شکل ذیل تعامل و تقابل حزب کارگران کردستان ترکیه را با سایر ساختارها و کارگزارهای خاورمیانه نشان می‌دهد (همان، ۷۱).

به طور کلی قدرت بیشتر یک دولت در سلسله مراتب بین‌الملل با توانایی ساختن کدهای ژئوپلیتیکی آن کشور و در مقیاس‌های منطقه‌ای و جهانی در ارتباط است (Taylor:2007). در خصوص P.K.K و مناطقی که این حزب و اندیشه‌های آن استعدادی هژمونیک دارد، مشکل است بگوییم که این حزب، واجد کدهای ژئوپلیتیکی در مقیاس‌های محلی، ملی، منطقه‌ای و جهانی است. با وجود این، کدهای ژئوپلیتیکی این حزب با توجه به کنشگری آن در کردستان عراق و سوریه و مشخصاً کانتون‌های شنگال، کوبانی و عفرین مستقیماً با کدهای منطقه‌ای و جهانی و کشورهای همسایه کردستان عراق به دو دلیل زیر در ارتباط هستند:

- اهمیت استراتژیک کردستان بزرگ و کدهای ژئوپلیتیک میدان‌های محاط بر آن

- اهمیت یک کردستان بزرگ در بینش ژئوپلیتیکی کردها

بنابراین تغییرات در کدهای ژئوپلیتیکی منطقه‌ای و جهانی کشورهای همسایه، به تغییرات در کدهای ژئوپلیتیک محلی کارگران کردستان ترکیه منجر می‌شود. در نمایی کلی می‌توان کدهای ژئوپلیتیکی را به‌عنوان سازه‌های جغرافیایی، منافع دولت‌های دارای میدانی از فرهنگ ژئوپلیتیکی «اعلی» دانست که توسط نخبگان صورت‌بندی می‌شود. به دلیل کدهای ژئوپلیتیکی کارگران کردستان ترکیه باید جنبه‌های ساختن منافع این اقلیم را در سه سطح ذیل بیان کرد:

- منافع کارگران کردستان ترکیه

- دشمنان و متحدان کارگران کردستان ترکیه در ارتباط با منافع ملی آن‌ها

- راهبردهای سرزمینی سازه‌های منافع ملی کارگران کردستان ترکیه

رهبران کارگران کردستان ترکیه منافعی را از طریق گفتمان‌های هویتی در مناطق کردنشین تبیین کرده‌اند. فراموش نکنیم P.K.K به‌رغم نداشتن زمین برای چانه‌زنی، فضا و هویت را مورد هدف قرار داده و به این ترتیب یک سمپاتی منطقه‌ای و بین‌المللی را برای خود به وجود آورده‌اند که این سازه گفتمانی که نه شبه-دولت است و نه دولت - ملت ضعیف، بر فراز این دو مؤلفه ایستاده که به گونه‌شناسی جدیدی از کنشگران ژئوپلیتیکی در آینده نیاز دارد.

عوامل تأثیرگذار بر کدهای ژئوپلیتیکی P.K.K

منطقه‌ای	ملی	محلی
شکست در ساختارهای ژئوپلیتیک کردستان بزرگ (ابعاد ژئوپلیتیک) کنفدرالیسم دموکراتیک در کشورهای دارای اقلیت کرد تولید فضا	خودمختاری مدنی (کوتاه-مدت) استقلال (بلندمدت) بسط ژئوپلیتیک در استان‌های دیگر (قلمروخواهی) سازه سرزمین ملی کردها در ترکیه	هژمونی حزبی در استان‌های کردنشین ترکیه عوامل نمادین فرهنگی کردها نضج قدرت اندیشه‌ای و قدرت مادی کردها

به طور مثال انگیزه‌های P.K.K برای کانتون خودخوانده شنگال و رقابت با PDK در کردستان عراق را می‌توان به دلایل ذیل دانست:

- رقابت برای برتری در مناطق «روژئاوا» (مناطق کردنشین سوریه) و تأثیرگذاری بیشتر بر قلمرو سرزمینی کردستان سوریه

- تأکید بر نقش منجی اقلیت مذهبی ایزدی در شنگال (P.K.K) قائل به مشروعیت بین‌المللی برای خود است.

- مناطق ایزدی‌نشین شنگال جای پای محکمی را برای P.K.K در سیاست‌های داخلی منطقه اقلیم کردستان عراق باز کرده است.

گرچه مقامات PDK هر گونه دخالت P.K.K را در آزادسازی شنگال در نوامبر ۲۰۱۵، رد کرده‌اند (Barzani, 2015).

نخبگان کرد؛ تعارض و نمادها:

پ ک ک گرچه به‌عنوان جنبشی چپ وارد عرصه کارزار سیاسی شد، ولی مبانی تئوریک خود را بر پایه واژگانی همچون هویت و شکاف قومی قرار داد (tezcur, 2009). قطب‌بندی سیاسی بر اساس هویت قومی نتیجه تقسیم جامعه به اکثریت و اقلیت است (horowitz, 2000, 80). گرچه بعضی از محققان استدلال می‌کنند که ارتباط بین هویت‌های قومی و کنش سیاسی نمی‌تواند مفروضی اساسی در کنش سیاسی باشد (yong, 1976, 11-13). در طول هویت قومی واژه مرزهای قومی نیز قرار می‌گیرد و در اینجا چالش عمده این است که چرا مرزهای قومی درجه اهمیت بالایی را از زوایای متفاوت سیاسی دارند (wimmer, 2008, 985). هویت به‌عنوان یک دال مرکزی تنش‌آمیز در چالش مورد نظر با اهمیت و فرایند کریستالیزه شدن آن نیز پویاست و اغلب به وسیله منافع شخصی نخبگان سیاسی به پیش برده می‌شود (fearon)

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعية دراسات العالم الإسلامي
فصلنامه علمی-پژوهشی
پژوهش‌های بای جهان اسلام

۱۴۲

سال پنجم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۹۴

(2000, & laitin). از سوی دیگر زوایای برجسته سیاسی یک شکاف قومی بر اندازه و حجم گروه‌های قومی مرتبط، اعم از اینکه آن‌ها رقابت سیاسی داشته باشند یا نه، متکی است (pos-ner, 2004). بنابراین مرزهای قومی وقتی گروه‌های قومی بر همان منابع ارزشی خود تأکید می‌کنند، بدون ملاحظه میدان منازعه فرهنگی فعال می‌شوند (olzak, 1992). در خصوص منابع ارزشی و کیفیت آن نیز اختلافاتی مطرح است. به طور مثال در نبردهای مسلحانه بین پ ک ک و دولت ترکیه که ویژگی‌های یک نبرد متقارن را داشت، نبرد بر سر کنترل سرزمینی و وفاداری جمعیت محلی بود (2007, kalyuas 7kocher). بنابراین در اینجا فرضیه هویت قومی، عمل و وفاداری سیاسی ضعیف است، زیرا خیلی از کردها با اینکه در گفتمان هویت قومی پ ک ک قرار دارند، اما به خاطر ترس، منابع مادی و مذهب با دولت ترکیه متحد می‌شوند (2009, tezcür). تأکید بر اسلام به عنوان پیوندی مشترک بین ترک‌ها و کردها و بسته‌های پیشنهادی دولت ترک به کردها ظاهراً بر هویت قومی رجحان دارد، زیرا در دهه ۸۰ دولت ترک با تشکیل گارد روستا از کردها، آنتی تزی را در مقابل پ ک ک تشکیل داد (2006, beshe). قومیت یک جنبه از شناخت خود و جنبه‌ای برای به رسمیت شناخته شدن در چشم دیگران است و این راهی است که افراد، خود را با جامعه مرتبط می‌کنند؛ یعنی به هنجارها و ارزش‌های اجتماعی می‌پیوندند (1977, 16, fishman). بنابراین قومیت ساختاری دوجانبه دارد که هم کلامی است و هم عاطفی (Ibid). از سویی گروه‌های قومی می‌توانند به مثابه یک گروه ذی‌نفع در جامعه عمل کنند که می‌تواند مزایا و یا معایبی برای گروه‌های عضو در مسائل اقتصادی و سیاسی داشته باشد. عامل مهم دیگر، احساس و نماد معناداری از قومیت است، زیرا این عوامل یک احساس تعلق را بین جوامع از خود بیگانه به وجود می‌آورد (1991, 32, whahlbech). مطابق گفته آلارت (Allardt)، معیارها برای گروه‌های قومی به شرح ذیل است:

- خودطبقه‌بندی - خودشناسی (self – categorization , self – identification)

- نسب مشترک (واقعی و یا افسانه‌ای) (common descent, factual or mythical)

- ویژگی‌های فرهنگی خاص مانند زبان (specific cultural triats)

- یک سازمان اجتماعی برای تعامل (دیاسپورا با داخل) (allardt & stark , 1981, 43)

گروه‌های قومی را نیز می‌توان به عنوان گروهی که اعضای خود را از گروه‌های دیگر

جدا می‌دانند و مبتنی بر دین، فرهنگ و یا زبان هستند، تعریف کرد که شامل ملی‌گرایی، قبیله‌گرایی، نژاد و یا کاست‌ها هستند. عضویت در این گروه‌ها از طریق انتساب خود و یا خارج از مقوله خود (self & outside ascription)، صورت می‌گیرد (chandra 2012; feron 2005; horwitz 1985). بسیاری از گروه‌های قومی همگن نیستند و با توجه به دیگر صفات قومی تقسیم می‌شوند. از سویی روابط بین لایه‌های مختلف هویت ممکن است به‌عنوان یک نتیجه از شرایط خارجی تغییر باشد (Gurr 1993; kalyvas 2003; Levine 1997). همان‌طور که چاندرامی گوید (chandra, 2012)، افراد دارای یک موجودی (Entity) از هویت‌های قومی هستند که یک گروه بالقوه بر اساس تبار را تشکیل می‌دهند. یک هویت خاص، وقتی فرد ادعا می‌کند و یا آن را به خود اختصاص می‌دهد، فعال است. اما فعال‌سازی (Activation) و یا غیرفعال کردن (de activation) را می‌توان با تغییر در جهان اجتماعی یا سیاسی افراد، تحت تأثیر قرار داد؛ بنابراین فرایندها می‌توانند در جوامع تقسیم‌شده فعال باشند (Alexsander De Juan 2012, 9). هویت ملی را می‌توان نوعی احساس تعلق به ملتی خاص دانست؛ ملتی که نمادها، سنت‌ها، مکان‌های مقدس، تاریخ و فرهنگ و سرزمین مقدس دارند (gilberno, 2001, 243). آنتونی اسمیت هویت ملی را بازتولید و بازتفسیر پایدار ارزش‌ها، نمادها، افسانه‌ها و سنت‌ها می‌داند که عناصر تمایزبخش هر ملتی هستند. به عبارت دیگر، افراد به واسطه اشتراک داشتن در این گونه نمادها و نشانه‌ها، با گروهی از انسان‌ها که ملت نام دارد، پیوند می‌یابند (smith, 2000, 18). در اینجا نخبگان کرد برای متقاعد کردن مردم به منظور حمایت از تعارضات خشونت‌آمیز، به طور گسترده‌ای از نظریه‌های نمادین مرتبط با منابع ستیز و تعارض استفاده کرده‌اند. برای اهمیت رویکرد نمادین باید از ارزش‌های فرهنگی، اسطوره‌های تاریخی و نمادهای قومی و نیز ترس‌های قومی ناشی از تهدیدات نمادهای قومی، اسطوره‌ها و ارزش‌ها استفاده کرد (oztalas, 2004). در خصوص نخبگان باید عنوان کرد که نخبگان در جریان رقابت و مبارزات خود برای کسب قدرت سیاسی به طرح اختلافات زبانی، مذهبی و فرهنگی می‌پردازند و از آن‌ها به‌عنوان منابع جلب حمایت به منظور نیل به اهداف سیاسی خود استفاده می‌کنند؛ بنابراین نخبگان قومی برداشت‌های خود را از هویت قومی شکل می‌دهند و تعریف متفاوتی از آن ارائه می‌کنند. از آنجا که نخبگان قومی در شکل دادن به هویت قومی و بسیج اقلیت‌ها فعالیت گسترده‌ای دارند، ناسیونالیسم قومی را باید حرکتی

فصلنامه علمی-پژوهشی
پژوهش‌های دینی جهان اسلام

هدایت‌شده از بالا دانست نه حرکتی از پایین؛ یعنی در سطح توده‌ها. به گفته کارل براون، این نخبگان در بسیاری موارد در پی تحریک و تشویق مداخله خارجی برمی‌آیند (Carl Brown, 1984, 58)؛ بنابراین نخبگان قومی که فاقد منابع مالی، نظامی، استراتژیک و سیاسی کافی هستند، معمولاً برای مبارزه با دولت مرکزی در صدد جلب حمایت خارجی برمی‌آیند. «فیرون و لایتین» نیز در مقاله‌ای با عنوان خشونت و سازه‌های اجتماعی هویت قومی با تمرکز بر جامعه‌شناسی هویت، هویت را یک دال مرکزی تنش‌آمیز می‌دانند که اغلب به وسیله منافع شخصی نخبگان به پیش برده می‌شود. در اینجا باید از نقش نخبگان کرد در دیاسپورا و نیز در نارضایتی هویتی، سرزمینی یاد کرد. کاکس بر این اعتقاد است که دول هژمون برای بسط قدرت خود، با جذب نخبگان پیرامونی، یکی از منابع بالقوه ضد هژمونی را در اختیار می‌گیرند، برخی از انگاره‌های ضد هژمونیک را جذب و آن را با آموزه‌های هژمونیک خود سازگار می‌کنند (Cox, 1981, 1218). در نگاه اندرسون، ناسیونالیسم یک ایدئولوژی ذاتاً سرزمینی محسوب می‌شود (Anderson, 1988, 18). ویلیام و اسمیت بر این اعتقادند که ناسیونالیسم، مبارزه‌ای همیشگی برای کنترل سرزمین است و از غفلت دانشگاهی دانشجویان از سازه‌های ملی سرزمین انتقاد می‌کنند (Viliam & Smith, 1982, 502). گرچه ناسیونالیسم معمولاً به عنوان پیگیری خودمختاری ملی تعریف شده است، ولی در تعاریف غنی‌تر به منزله یک طرح اقدام جمعی برای ارائه مرزهای یک کشور و سازوار با واحدهای حکمرانی، تبیین می‌شود (Hechter, 2000, 7). از منظر گفتمانی نیز ناسیونالیسم به عنوان یک عمل گفتمانی دولت - ملت که در یک قلمرو مستقل و متجانس با سرزمین ملی است، در نظر گرفته می‌شود. واژه سرزمین ملی نشان می‌دهد که هویت‌های ملی، مفاهیمی نسبتاً مشتق از قلمرو و حس قوی ملت‌ها را برای یک قلمرو خاص در برمی‌گیرند (White, 2000, 28). دکتر باهار باسر در مقاله «دیاسپورا و تعارضات وارداتی» که در سال ۲۰۱۳ به رشته تحریر درآمده، به بسیج سیاسی معطوف به ارتقای هویتی کشور زادگاه در دیاسپورای کرد و ترک در کشور سوئد اشاره می‌کند. در این مقاله به زمینه‌های تشکیل دیاسپورا، کشور مهمان به عنوان سرزمین فرصت‌ها برای دیاسپورای کرد، مواجهه نسل اول و دوم ترک‌ها با کردها، بسیج سیاسی و ساختار فرصت‌ها برای کشور مادری و پارادایم همانندسازی مقاومت در دیاسپورا پرداخته می‌شود. کوردین و جاکوب نیز در همین راستا و در مقاله «استفاده دیاسپورای کرد از فیس‌بوک در شکل‌گیری پدیده ملت‌سازی»

در سال ۲۰۰۸ با خوانش مفاهیم کلیدی مانند دیاسپورا، تاریخ و هویت کردها، ارتباطات رسانه‌ای در دیاسپورای کرد، دیاسپورای دیجیتال، جست‌وجوی هویتی در فضای مجازی و استقلال هویتی کردها را با استفاده از ابزارهای مجازی مانند فیس‌بوک به تصویر می‌کشند. اوزلم گالیپ در رساله دکتری خود با عنوان «موطن و هویت در گفتمان‌های ادبی و دیاسپورای کردهای ترکیه» در سال ۲۰۱۲ در دانشگاه اکستر، هویت ملی کردها، مفهوم‌سازی مکان، موطن و جنبه‌های اساسی هویت، هویت و دیاسپورای کردها، دیاسپورا به مثابه یک فضای موقت، جهت سیاسی و ایدئولوژیکی در رمان‌های کردی در دیاسپورا و ایماژسازی هویت کرد در غربت را بررسی می‌کند (Galip, 2012). به علاوه با توجه به فرهنگ دیاسپورا، می‌توان این مؤلفه را متغیر تأثیرگذار در نوعی سمپاتی کردهای اروپا نسبت به P.K.K. قلمداد کرد. به طور کلی می‌توان فعالیت‌های دیاسپورا را حمایت‌های سیاسی از جنبش‌های شورشی و ارسال منابع مادی و معنوی به سرزمین مادری دانست و از همین منظر است که برای محققان فهم گروه‌های دیاسپورا در ستیزهای امروز بسیار مهم است (Baser & swain, 2008). به علاوه یکی از عوامل اصلی نضج ناسیونالیسم در دیاسپوراست P.K.K. (Curtis, 2005) در دهه ۱۹۸۰ نیروهای خود را به اروپا و مشخصاً آلمان اعزام، و حامیان جدیدی را از بین کارگران حالا سیاسی شده انتخاب کرد (Baser, 2012, 5). در آغاز دهه ۹۰ میلادی درگیری بین P.K.K. و گرگ‌های خاکستری وارد مرحله جدیدی شد. دوران کالکان از رهبران P.K.K. در خصوص راهبردهای دیاسپورای کرد در اروپا بیان می‌دارد که اقدامات دیاسپورا کاملاً ریشه‌ای است، زیرا حزب وارد یک جنگ تمام‌عیار با ترکیه شده است. بنابراین ایجاد و بسط ملی‌گرایی قومی جوامع خاورمیانه‌ای در جوامع غربی و ارسال اندیشه‌های نو به وطن مادری، از اهمیت شایانی در جامعه‌شناسی قومی برخوردار است. ناسیونالیسم در دیاسپورا تتوریزه و در وطن، پراکتیزه می‌شود. بنابراین جوامع دیاسپورا تأثیر بسیاری بر گفتمان، سیاست‌های سرزمینی و تعارضات قومی می‌گذارند (عبداله‌پور و زیباکلام، ۱۳۹۳، ۱۱۵).

تغییر در خط مشی‌های ترکیه اردوغان و کارگران کردستان ترکیه

در آوریل ۲۰۰۲، P.K.K. نام خود را به شورای دموکراسی و آزادی کردستان کادک و سپس در نوامبر ۲۰۰۳ به شورای خلق کردستان (کنگره گه ل) تغییر داد (Intelligence Review)

فصلنامه علمی-پژوهشی
جمعیت در اسات العالم الاسلامی
پژوهش‌های یاسی جهان اسلام

(1 June 2004). این تغییرات نام تا حدی تلاش برای گریز از ممنوعیت بین‌المللی بود، ولی در عین حال نشان از اختلافات داخلی نیز داشت و تغییر به سمت رویکردی عاری از خشونت از طریق برخی چهره‌های راهبردی P.K.K را گزارش می‌کرد (Howard, 2003). دوران کالکان از اعضای برجسته P.K.K در خصوص تشکیل کنگره آزادی و دموکراسی کردستان می‌گوید کادک یک خط ایدئولوژیک سیاسی است. در درون کادک با اساس گرفتن این خط فکری، نهادهای مختلف وجود دارد، اما هر کدام از آن‌ها متناسب با شرایط مکانی که در آن قرار دارند سازمان‌دهی را توسعه می‌دهند. در این چارچوب، با در نظر گرفتن فضای دموکراتیک - قانونی مناطقی که کردها در آن حضور دارند باید ساختار دموکراتیک را توسعه دهند و تشکیل کادک نیز در این راستا صورت گرفت (کالکان، ۱۳۸۱، ۲۸). بنابراین ارزیابی دولت ترکیه که P.K.K سازمانی تروریستی است و اگر اسم خود را عوض کند، در اصل چیزی تغییر نمی‌کند بی‌معنی خواهد بود (همان). ترس ترکیه از خط فکری ملی‌گرایی آن سرچشمه می‌گیرد. کادک با تجزیه ترکیه، عراق، سوریه و ایران کاری ندارد، بلکه مشغول متحد کردن خاورمیانه تقسیم‌شده است. در نتیجه کادک به اتحاد می‌اندیشد. بر این اساس می‌گوید که در راستای استراتژی اتحاد خاورمیانه دموکراتیک همه مشکلات خاورمیانه را به شیوه دموکراتیک حل خواهد کرد. کادک حرکتی است که تماماً بر اساس این استراتژی شکل گرفته است (همان، ۳۱). در پی چند دور مذاکره دولت با P.K.K، که به دنبال روی کار آمدن حزب عدالت و توسعه صورت گرفت، و شکست فرایند صلح، P.K.K در ۱۲ آگوست ۲۰۱۲ مبارزه مسلحانه خود را در منطقه شم‌دینلی در یک استان به شدت ملی‌گرا و طرفدار حزب و در مجاورت مرزهای ایران و عراق آغاز کرد. از طرف دیگر نیز همزمان با تغییرات ساختاری P.K.K، پروژه دموکراتیزاسیون در ترکیه ۲۰۰۴-۱۹۹۹ شروع شد. بازه زمانی مورد نظر یکی از دوره‌های اصلاحی جاه‌طلبانه در تاریخ مدرن ترکیه است؛ هنگامی که کاندیداتوری ترکیه برای عضویت در اتحادیه اروپا اعلام شد. پارلمان ترکیه قانون اساسی را در اکتبر ۲۰۰۱ اصلاح و هشت بسته پیشنهادی را از فوریه ۲۰۰۲ تا جولای ۲۰۰۴ تصویب کرد. این بسته‌ها علاوه بر فسخ مجازات اعدام، بر آزادسازی احزاب، مطبوعات و آموزش به زبانی غیر از زبان ترکی تأکید کرده بود. تحلیل سیستماتیک روزنامه‌های ترکیه از این قوانین، آن بود که هویت کردی به‌عنوان یک هویت جدا از ترک‌ها به رسمیت شناخته شده است (sommer,

(2005). همچنین به موجب قانون، اعضای رده پایین‌تر P.K.K در سال‌های ۱۹۹۹ و ۲۰۰۰ و ۲۰۰۳ مشمول عفو قرار می‌گرفتند. در سال ۲۰۰۵ اردوغان در سفری به دیار بکر اعلام کرد که «مسئله کرد مسئله من است»، اما موقعیت نه چندان مستحکم حزب عدالت و توسعه در مواجهه با نیروهای سکولار - ناسیونال از یک سو و نیروهای پشت پرده سیاست در ترکیه و به‌خصوص سازمان نیمه‌مخفی ارگنه کون و ارتش، نگذاشت این خواست با گام‌های مستحکم پیش رود (romano, 2006). حزب عدالت و توسعه در جریان انتخابات سال ۲۰۰۵ با کسب رأی فراوان در مناطق کردنشین و پر کردن حدود ۷۰ کرسی پارلمان از کردهای عضو خود، این جسارت را یافت که به حل مسئله کرد بپردازد. با شروع روند گشایش دموکراتیک، حزب عدالت و توسعه عملاً گام در راهی نهاده است که برای آن نمی‌توان بازگشتی متصور بود. شروع این روند در عین حال که با امیدهای فراوان از سوی مراجع چپ و دموکراتیک مورد حمایت قرار گرفت، همزمان با انتقادات و خصومت‌های فراوان از سوی گروه‌های دست راستی و افکار عمومی ترکیه همراه شد. شاید فشار این گروه‌ها ابتکار عمل را از اردوغان بگیرد. در این راستا حزب عدالت و توسعه سعی کرده است علی‌رغم سیاست‌های متناقض خویش، توجه نیروهای مسلح P.K.K را به خود جلب کند و با تشویق آن‌ها به بازگشت به شهرها، اندک موفقیتی نزد مخالفانش به دست آورد. از این رو در همان اوان شروع پروژه گشایش دموکراتیک، در رسانه‌های ترکیه عفو مشروطی برای بازگشت اعضای P.K.K اعلام شد که بر اساس آن کسانی که در خشونت‌ها مسئولیتی نداشته‌اند تا سه ماه حبس می‌شوند، افرادی که در درگیری‌ها شرکت کرده‌اند تا پنج ماه و دیگر اعضای ارشد حزب از سه تا پنج سال زندانی خواهند شد (camal, 2009).

ترکیه و p.k.k به‌عنوان سوژه ژئوپلیتیک:

در سال ۲۰۱۲ رجب طیب اردوغان فاز جدیدی از صلح را با P.K.K گشود و اوجالان نیز در مارس ۲۰۱۳ دستور آتش‌بس یکجانبه را صادر کرد و نیروهای P.K.K از ترکیه خارج شدند و به کوهستان قنديل رفتند. در سال ۲۰۱۳ پارلمان ترکیه چارچوب قانونی را برای مذاکرات با کردها تصویب کرد (Reuters, 10 July 2014). در ژولای ۲۰۱۵ با توجه به مسائل منطقه‌ای و ظهور قوی‌تر داعش در مناطق کردنشین و اقدامات فراسرزمینی P.K.K،

همچنین اقدام تروریستی داعش در شهر سورج که به کشته شدن کردهای حامی مبارزان کوبانی انجامید و متعاقباً کشته شدن دو نیروی پلیس ترک مرتبط با داعش توسط P.K.K، فرایند صلح از سوی اردوغان تمام شده اعلام شد (Human Rights Watch, 18 April 2011). از میان کارگزاران ژئوپلیتیکی منطقه‌ای، ترکیه بیشترین خصومت را در برابر حزب کارگران کردستان دارد. ترکیه نگران خطی است که در سالیان اخیر بین PYD/pKK (حزب کارگران کردستان ترکیه/حزب اتحاد دموکراتیک کردستان سوریه) به وجود آمده است. این دو گروه از اندیشه‌های اوجالان الهام می‌گیرند و در بعد نظامی نیز به منطقه کوهستان قنبدیل وابسته‌اند، زیرا آموزش ایدئولوژیک/نظامی این دو گروه واحد در آن مناطق صورت می‌گیرد. در حالی که هدف P.K.K رسیدن به خودمختاری دموکراتیک و حقوق سیاسی و فرهنگی بیشتر برای کردها در ترکیه است، کردهای سوریه در پی تحکیم قدرت و ارتباط بین سه کانتون کرد در سوریه و یک کانتون کرد در شمال عراق (شنگال) است که کریدوری از عراق به قلمرو PYD محسوب می‌شود. مقامات ترک همیشه P.K.K و PYD را معادل یکدیگر می‌دانند. در دیدار صالح مسلم رهبر PYD از آنکارا در ۲۶ ژوئای ۲۰۱۳، وی به مقامات ترکیه قول داد که کردهای سوریه بخشی از حاکمیت ارضی سوریه باقی خواهند ماند. با این حال اضافه کرد تا زمانی که هرج و مرج در سوریه وجود دارد، نیاز به ایجاد یک دولت موقت برای کردهای سوریه یک امر محتوم است. کمی پس از آن و علی‌رغم مخالفت ترکیه با تأسیس یک دولت کردی همراه با P.K.K، کردهای سوریه تحت زعامت PYD به طور رسمی تأسیس سه کانتون جزیره، کوبانی و عفرین را اعلام کردند (Gunter, 2015, 108). کارگزاری ژئوپلیتیکی PYD/PPK علاوه بر تعارض با ساختارهای ژئوپلیتیک منطقه‌ای با کارگزاران ژئوپلیتیک دیگر در منطقه نیز درگیر است؛ به طوری که خط PYD/PKK علاوه بر درگیری با داعش در بازپس‌گیری منطقه شنگال در ۲۲ آبان ۱۳۹۴ با قلمروخواهی PDK نیز برای نفوذ ژئوپلیتیکی خود در مرزهای کردستان سوریه مقابله کردند و این در حالی بود که این نبرد، یک مبارزه ژئوپلیتیکی صرف برای کارگزاران و نه ساختارهای ژئوپلیتیکی بود. با این همه در خصوص کارگزاری PYD/PKK می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

- از سرگیری جنگ بین ترکیه و P.K.K به دنبال پیروزی AKP در انتخابات نوامبر ۲۰۱۵، خطر سرایت جنگ به شمال سوریه را به همراه دارد.

- فروپاشی روند صلح دموکراتیک بین P.K.K و دولت ترکیه می‌تواند به تنش بین گروه‌های کرد عراقی و خاصه PUK و PDK منجر شود که این تعارض در راستای منافع گروه‌های تندرو اسلامی است؛ گرچه در کردستان عراق PDK، موقعیت مسلط و نه هژمونیک را به خوداختصاص داده است (Bozarsaln, 2010, 11).

- ساختارهای ژئوپلیتیکی منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای باید نقش سازنده PYD را برای ثبات در مناطق شمالی سوریه و مبارزه علیه گروه‌های تندرو بپذیرند.

- قدرت گرفتن خط PYD/PKK در مزوپوتامیا باعث مرزبندی‌های جدید ژئوپلیتیکی و تعاملات/تقابلات جدید بین ساختار/کارگزارهای ژئوپلیتیکی در خاورمیانه می‌شود که این موضوع صف‌بندی ساختارهای ژئوپلیتیک جهانی را نیز به همراه دارد (SALIH, 2015, 2).

مقامات ترکیه بارها اعلام کرده‌اند که PKK معادل YPG بوده ((Erdoğan, Hurriyet, 19 October 2014. در این راستا ترکیه سه انتظار از PYD دارد:

- همکاری نکردن با رژیم اسد

- عدم تشکیل یک دولت دوفاکتو در شکل مذهبی و یا قومی

- تعهد کردهای سوریه برای امنیت مرزهای ترکیه.

بنابراین به علت عدم تحقق مطالبات فوق، و حمایت جامعه بین‌المللی از PYD، ترکیه نه از طریق نیروی نظامی، بلکه از طریق یک سیاست خصمانه و آنتاگونیستی به مقابله با کردهای سوریه رفت (Tas, 2015). با تمام این تفاسیر، P.K.K در حال حاضر یکی از کارگزاران اصلی ژئوپلیتیکی در مزوپوتامیا به شمار می‌رود که با مانیفست نظری کنفدرالیسم دموکراتیک، آلترناتیوی برای دولت - ملت‌های کلاسیک و مدلی برای رفع بحران‌های خاورمیانه‌ای با حمایت توده‌ای کردهای کشورهای همسایه است که در صفوف این حزب می‌جنگند (Hevi-an, 2013, 98-102).

برندسازی ژئوپلیتیک:

نوشته‌های فراوانی در این حوزه برندسازی به قلم اندیشمندان به رشته تحریر درآمده است ((example, Aaker, 1996; Kapferer, 1997; Aaker, 1997; de Chernatony, 1999;)). (Urde, 1999; Davis 2002; Keller, 2009; Konecnik Ruzzier and de Chernatony, 2013).

که البته بار مدیریتی داشته و بالطبع چشم‌انداز، مأموریت، اهداف، ارزش‌ها، اجرا و تحلیل موقعیتی در آن‌ها برجسته است. ظهور مدل برندسازی ژئوپلیتیک وابسته به ذی‌نفعان آن است، زیرا آن‌ها شروع‌کننده‌اند و مدیریت فرایند برند را بر عهده دارند. مدل برندسازی ژئوپلیتیک که جزء لاینفک مدیریت استراتژیک است و پیش‌شرطی برای دستیابی به اهداف استراتژیک محسوب می‌شود، نوعی ویژه از برند با هدف بازخوانش ژئوپلیتیکی و توأم با تعارض و خشونت است. این نحله می‌تواند تحلیل جامعی را از شبه‌دولت‌ها و یا ساختارهای دو فاکتو ترسیم کند. فراموش نکنیم مدل برندسازی ژئوپلیتیک بر بافت ژئوپلیتیکی دولت - ملت‌های ضعیف علیه ساختار و له کارگزارهای جدید و روی گسل‌های تمدنی و سرزمینی رخ می‌دهد.

مدل برندسازی ژئوپلیتیک P.K.K:

هویت برند	اجرا	کارکرد
چشم‌انداز (تمدن دموکراتیک و اکولوژی)	ساختار حکمرانی (مدل کنفدرالیسم)	بسیج حامیان و متحدان (و شاخه‌های
ارزش‌ها (تاریخ، هویت، زبان، نژاد)	قدرت نظامی (P.K.K, HPG, YPG...)	کردستانی و عوامل فرامنطقه‌ای)
نمادها (پرچم، سرود، سرزمین و...)	منابع (انرژی، آب)	مربوب کردن رقبا (ساختارها و
اشخاص برند (اوجالان و گریلاهای کشته‌شده P.K.K)	ابزارهای ارتباطاتی (ماهواره، مطبوعات، دیاسپورا)	کارگزارها)
تصویرسازی از دشمن (تعارض با میدان‌ها)		-تغییر رژیم و قلمرو (کنفدرالیسم
ادعای قلمرویی (کردستان خود به عنوان یک برند و دوری از نام کردستان ترکیه، عراق و ...)		دموکراتیک به‌عنوان یک مدل حکمرانی و جایگزین دولت - ملت‌های کلاسیک خاورمیانه‌ای)

نتیجه گیری

گرچه مفاهیم سوژگی سیاسی و موقعیت سوژگی، ریشه در جامعه‌شناسی سیاسی دارند، ولی این تحقیق، مفاهیم یادشده را در ژئوپلتیک، عملیاتی می‌نماید. P.K.K متاخر، متأثر از گفتمان ژئوپلتیک، کدها و بینش ژئوپلتیک جدیدی را در پی آشوب ژئوپلتیکی به دنبال حملات داعش به عمق مزوپوتامیا تعریف کرده است و از سویی شاهد نوعی فاصله گرفتن از دگماتیسم، رادیکالیسم، دترمینیسم، کاست‌گرایی تشکیلاتی و قهر انقلابی P.K.K کلاسیک و از سوی دیگر ناظر نوعی تقدم و ترجیح اجتماع بر سیاست، جنبش بر سازمان، وسیله بر هدف، زندگی بر مبارزه، علنیت بر مخفی‌کاری، کارگزاری بر نمایندگی، چندگانگی بر تمرکز، ساختار شبکه‌ای بر سلسله‌مراتبی، و هویت بر قدرت در درون P.K.K هستیم. اما جناحی در درون حزب و سیاست‌های متعارض دولت ترکیه راه را بر هر گونه مبارزه پارلماناریستی و نرم بر روی طرفین بسته است. از طرفی از منظری گفتمانی می‌توان سیاست‌های جدید پ ک ک را از مدخل سوسیالیستی و در وادی دموکراسی رادیکال چپ تحلیل کرد، زیرا روایت ارتدوکسی از پدیده دولت - ملت به محاق فراموشی رفته و انگاره‌های کلیدی کنار گذاشته شده است و به جای آن‌ها به مسائلی مانند کثرت‌گرایی، جامعه مدنی، سیاست هویتی و فرهنگ گفت و شنودی در قالب کنفدرالیسم دموکراتیک و تمدن دموکراتیک اشاره می‌شود. در همین راستا P.K.K متقدم که می‌توان موقعیت سوژگی و ذوب در ساختار را به آن اطلاق کرد، جای خود را به P.K.K متأخر با سوژگی سیاسی داده که خود را به‌عنوان یک سوژه ژئوپلتیک مطرح کرده که کنشگری‌اش را از ترکیه به عراق و سوریه تسری داده است. این تحقیق نشان داد که هویت سوژه ژئوپلتیکی P.K.K به شکل گفتمانی ساخته می‌شود و در حال حاضر که از جاشدگی گفتمان‌های هویت‌بخش ژئوپلتیکی در منطقه مزوپوتامیا رخ داده، امکان ظهور سوژگی ژئوپلتیکی آن فراهم آمده است. به طور کلی این تحقیق با نگاهی بدیع در پی نشان دادن چیرگی سوژگی ژئوپلتیک بر موقعیت سوژگی در خاورمیانه امروزی و آشوب سرزمینی حاصل از آن است.

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعية دراسات العالم الإسلامي

فصلنامه علمی-پژوهشی
پژوهش‌های بای جهان اسلام

۱۵۲

سال پنجم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۹۴

منابع

- عبداله پور، محمدرضا، دیانت، محسن، دیالکتیک ساختار، کارگزار در منازعات ژئوپلیتیکی خاورمیانه، انتشارات کلک سیمین، ۱۳۹۵، تهران.
- عبداله پور، محمدرضا، (۱۳۹۳) قبض و بسط ژئوپلیتیکی کردستان عراق با ظهور داعش، سایت تحلیلی خبری بولتن نیوز، <http://www.bultannews.com/fa/news/253897>
- عبداله پور، محمدرضا، زیباکلام، صادق، دیاسپورا، تعارض و ناسیونالیسم، فصلنامه آمایش و توسعه، دانشگاه بین‌المللی چابهار، سال اول، شماره اول، زمستان ۱۳۹۳.
- Andy, Curtis , 2005 , nationalism in diaspora a study of the Kurdish movement , university Utrecht)
- Baser , B ,&Swain , A , 2008 “ Diaspora as Peacekeeper . international journal on world peace
- Beshe ,Ertan, temporary Village guards ,in umit .Cizre,ed,Almanac Turkey 2005 :security sector and democratic oversight Istanbul :ESEV.
- Bozarsalan , Hamit , 2005 “ he Kurdish question in turkey following 2003 Iraq war , Mazda publisher
- Cantakin, E, 2006, PKK Terror ORGUTUM orguto Kazandirama Siinda Elemanlarin sosyo – Kulturel Durumlainim Rolu , Ankara
- Cederman.L.Eric. (2002). Endogenizing geopolitical boundaries with agent-based modeling Celile Celil ,XIX Yuzyil osmanli imparatorugunda Kurtler (Ankara : oz – ge Yayinlan , 1992)
- Cox,R.W.(1981),” social forces, states and world order :beyond international relation Theory
- Divid Romano , the Kurdish Nationalist movement , combrige university press , 2006
- Ezidi Press, “Barzani: ‘Only the Peshmerga have liberated Shingal, no other unit has been involved’,” November 2015 و <http://ezidipress.com/en/barzani-only-the-peshmerga-have-liberated-shingal-no-other-unit-has-been-involved/> (Accessed 21 January 2016)
- Fearon , James ,D.,& David D . LAITIN ,2000 . : VIOLENCE AND THE SOCIAL CONSTRUCTION OF ETHNIC IDENTITY , INTERNATIONAL ORGANIZATION 54(4) :845-877

فصلنامه علمی-پژوهشی
پژوهش‌های یاسی جهان اسلام

۱۵۳

سورگمی ژئوپلیتیک حزب کارگران کردستان ترکیه در...

Flint.C and Taylor.P. (2007) , Political Geography:—World-economy, Nation-state, and Locality, Pearson/Prentice Hall

Galip.O(2012) .A Land of Longing and Struggle Analysis of ‘Home-land’ and ‘Identity’ in the Kurdish Novelistic Discourse from Turkish Kurdistan to its Diaspora (1984-2010). University of Exeter as a thesis for the degree of Doctor of Philosophy in Kurdish Studies

Horowitz , Donald ,2000. Ethnic Groups in conflict. 2nd ed. Berkeley ,CA : University of California press

Iihan, s, 1998, terror , neden turkiye ? Ankara , NU-DO, Yayincilik

J.Brow “ The Turkish Imbrroglio :its kurds :” American Academy of political and social science annala (September 1995 : 541

James Fraser cited in harry Henderson, global terrorism-the complete refrence guide,(new York :chekmark,2001),pp.17.

Kalyvas ,stathis N .&Matthew A .Kocher , 2007 . Ethnic cleavage and Irregular war: Iraq Vietnam “politics and society 35(2) : 183-23

Kamal Kirisc and Gareth m . Kurt sorunu : Kokeni (Istanbul : Tarih Vakfi Yurt Yainlari , 1997

Kamal Kirisc and Gareth m . Kurt sorunu : Kokeni (Istanbul : Tarih Vakfi Yurt Yainlari , 1997

Kolossov, V. and O’Loughlin, J. (1999) ‘Pseudo-States as Harbingers of a New Geopolitics: The Example of the Trans-Dniestr Moldovan Republic’, in D. Newman

L . Yalcin – Heckmann “ Kurdish Tribal Organization and Lcal Politics Processes “ in Turkish state , Turkish Society , ed Andrew finkel and Nukhet sirman (London , Routledge , 1990)

Laclau,E,(1990),New Reflection on the Revolution for our Tie,(London: verso)

M . A . K islali , Guneydogu Dusuk Yogunlu Catisma (Ankara :Umit Yayincilik , 1996

Michael Howard ,”In their Iraqi mountain hideaway Turkey’s most wanted men stay loyal to their cause’,Guardian 8 October 2003.

Michael Howard ,”In their Iraqi mountain hideaway Turkey’s most wanted men stay loyal to their cause’,Guardian 8 October 2003.

Olzak, Susan, 1992 . The dynamics of ethnic competition and conflict, Stanford, CA :

فصلنامه علمی-پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

۱۵۴

سال پنجم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۹۴

Stanford university press

Oztalas, Filiz. 2004. "Severe Ethnic Violence: An Integrated Explanation of the Turkish-Kurdish Case." Ph.D. diss., University of Kentucky.

P.J.Bumpke , the Kurdish Alavis :Boundaries and perception " in Andrws , Ethnic Group , 514

P.J.Bumpke , the Kurdish Alavis :Boundaries and perception " in Andrws , Ethnic Group , 514

Posner ,Daniel N , 2004 "THE POLITICAL SALIENCE OF CULTURAL DIFFERENCE : WHY CHE WAS AND UMBUKAS ARE ALLIES IN ZAMBIA AND ADVERSARIES IN MALAWI : AMERICAN POLITICAL SCIENCE REVIEW 98(4) : 29 -546

Tas. Latif , "What Kind of Peace? The Case of the Turkish and Kurdish Peace Process," 9 July 2015, <https://www.opendemocracy.net/latif-tas/what-kind-of-peace-case-of-turkish-and-kurdish-peace-process>.

Tezcur , Gunesh Murat , "judicial Activism in perilous time :the Turkish case :law & society review 43(2) : 305-336

Todoova.A(2015), Turkish security Discourse and politics : The Kurdish Question , International and security : An international journal . VOL.33:2

Wimmer, Andreas , 2008 " the making and unmaking ethnic Boundaries : A Multilevel process theory " American journal of sociology 113 (4) : 970-1022

Young, Crawford, 176 , the politics of cultural pluralism . Madison. WI:The University of Wisconsin press

"Turkey approves framework for PKK peace talks", Reuters, 10 July 2014, available at <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/07/turkey-approves-framework-pkk-peace-talks-201471019443811435.html>.

Turkish authorities have in the past used such waves of arrest to target non-militant Kurdish politicians, activists and journalists. See "Turkey: Kurdish Party Members' Trial Violates Rights", Human Rights Watch, 18 April 2011, available at <https://www.hrw.org/news/2011/04/18/turkey-kurdish-party-members-trial-violates-rights>.

"President Erdoğan says PYD 'no different than PKK' for Turkey", Hurriyet, 19 October 2014, available at <http://www.hurriyetdailynews.com/president-erdogan-says-pyd-no-different-than-pkk-for-turkey.aspx?pageID=238&nID=73172&NewsCatID=338>. -

'Rift in Kongra –Gel threatens return to violence', Jane's Intelligence Review , 1 June 2004 .

DOI: ۱۰.۲۱۸۵۹/priv-۰۶۰۱۰۶

به این مقاله این گونه استناد کنید:

عبداله پور، محمدرضا؛ قادری، عبدالرحیم (۱۳۹۴)، «سوژگی ژئوپلیتیک حزب کارگران کردستان ترکیه در بین‌النهرین شمالی» فصلنامه پژوهشهای سیاسی جهان اسلام، س ۵، ش ۴، زمستان ۹۴، صص ۱۳۷-۱۵۶.

فصلنامه علمی-پژوهشی
پژوهشهای بای جهان اسلام

۱۵۶

سال پنجم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۹۴